

Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Programını Tanıma Yeterlikleri¹

Selçuk ŞİMŞEK²

Öz

Bu çalışmanın amacı, Sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler öğretim programını tanıma yeterliklerini incelemektir. Araştırmanın örneklemini Denizli ili Pamukkale ve Merkezefendi ilçelerindeki ilkokulları içinden basit seçkisiz örnekleme yoluyla seçilen (187 kadın, 152 erkek) toplam 339 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler öğretim programını tanıma yeterliğini ölçmek amacıyla Gürbüz (2013) tarafından geliştirilmiş olan “Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Tanıma Yeterliği Ölçeği” kullanılmıştır. Veri, 2016-2017 öğretim yılı bahar döneminde örnekleme dâhil olan ilkokullardaki sınıf öğretmenlerinden toplanmıştır. Çalışma sonucuna göre, sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler öğretim programını orta düzeyde tanıdıkları söylenebilir. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin programın temel yapısına ilişkin ifadeleri mesleki kıdemlerine göre farklılık göstermektedir. Aynı şekilde sınıf öğretmenleri, tavsiye edilen alternatif ölçme değerlendirme araçlarının kullanılmasının yerine geleneksel ölçme araç-gereçlerini tercih ettikleri yönünde görüş belirtmişlerdir. Genel olarak incelendiğinde; sınıf öğretmenlerinin programın temel boyutları konusunda farklı görüşlere sahip oldukları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler

Sınıf Öğretmeni,
Sosyal Bilgiler,
Programı Tanıma

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 07.08.2017
Kabul Tarihi: 02.10.2017
E-Yayın Tarihi: 17.11.2017

The Capabilities Of Primary School Teachers’ Recognition Of Social Studies Curriculum

Abstract

The aim of this study is to investigate the capabilities of primary school teachers’ recognition of Social Studies Curriculum. The sample of this study is comprised of primary school teachers (187 female, 152 male) selected randomly from the primary schools in the districts as Pamukkale and Merkezefendi of Denizli. In order to measure the capacities of primary school teachers’ recognition of Social Studies Curriculum, ‘the scale of capabilities in recognition of Social Studies Curriculum’ developed by Gürbüz (2013) is used. The data is collected from primary school teachers included in the sample within the 2016-2016 education year. The results of this study suggest that the primary school teachers recognize the curriculum moderately. Moreover, the views of primary school teachers about the basic structure of the curriculum are differ according to their professional status. Additionally, primary school teachers mentioned that they prefer to use traditional assessment and evaluation rather than alternative ones. Generally, it can be said that primary school teachers’ views differ from each other in recognition of the main dimensions of the curriculum.

Keywords

Primary school teachers,
Social Studies,
Curriculum Recognition

Article Info

Received: 08.07.2017
Accepted: 10.02.2017
Online Published: 11.17.2017

¹ Bu çalışma 11-14 Mayıs 2017 tarihlerinde yapılan EJER 2017 kongresinde özet bildiri olarak sunulmuştur.

² Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Türkiye, selcuk48@gmail.com

Giriş

Toplumsal ve bireysel gelişimin sağlanmasında eğitimin rolü yadsınamaz. Formal eğitim sürecinin başladığı okul öncesi dönemden temel eğitim dönemine devam eden eğitim sürecinde beklenen gelişimi desteklemek amacıyla bazı temel derslere yer verilmiştir. Bu derslerden birisi de Sosyal Bilgiler dersi. Sosyal Bilgiler dersi ilk olarak 1916 yılında Amerika Birleşik Devletlerinde 21. yüzyıl amaç ve içeriğine uygun olarak ortaya çıkmıştır (Kılıçoğlu, 2009; Öztürk, 2009; Öztürk ve Deveci, 2011; Arslan, 2016; Çatak, 2016). Birçok dünya devletinde olduğu gibi ülkemizde de bu ders Sosyal Bilgiler dersi şeklinde programımızda yer almaktadır.

Sosyal Bilgiler dersi programı 1968 yılından bu yana 1998, 2004 (Aykaç, 2007; Arslan, 2016; Çatak, 2016) ve 2017 (MEB, 2017) yılları olmak üzere dört defa değişikliğe uğramıştır. Geçmişten günümüze yapılan değişikliklerin amaçlarına bakıldığında, eski programların problemleri çözmede yetersiz kalmasının yanı sıra ihtiyaca cevap verememesi (Ambarlı, 2010, s.132), günün şartlarını karşılama, dünyayla olan rekabete karşı yarışabilecek, teknolojik gelişmeler, toplumsal ve sosyal değişimler gibi faktörlere dayalı olarak değiştirildiğini görmekteyiz (MEB, 2005).

1968 yılından itibaren ülkemizde ‘Sosyal Bilgiler’ adıyla (Erden, 1990 ve Sönmez, 1998) bu dersin verilmesinin başlanmasıyla birlikte dersle ilişkili olarak önceki derslere nazaran bu dersin içeriğinde yapılandırılmaya gidilmiştir. 1968 Sosyal Bilgiler dersi programı otuz yıla yakın uygulanmıştır. 1998 yılında ise 1968 programının bir uyarlaması olarak değiştirilerek (Özdemir, 2009, s.33) yeni bir program geliştirilmiştir. Ancak bu program, 1968 programı ile karşılaştırıldığında kısa süreli olarak uygulanmıştır. “Ulus-devlet yapısına uygun olarak Türkiye Cumhuriyetinin iyi vatandaşlarını yetiştirmek amacına yönelik” (Kaya ve Eroğlu, 2013, s.64; Akt. Kaya, 2006) olan Sosyal Bilgiler dersi programı 2004 yılında yeniden gözden geçirilmiştir. 2004 yılındaki Sosyal Bilgiler dersi programında temel hedef daha çok ülkenin temel değerleri olan Atatürk ilke inkılaplarına yönelik bir anlayışı kazandırmaya yöneliktir.

İlk olarak ilkokullarda okutulmaya başlayan Sosyal Bilgiler dersi daha sonra ortaokullarda okutulan ders olmuştur. Sosyal Bilgiler dersi birçok sosyal bilim alanından yararlanan çok disiplinli bir derstir. İlk dönemdeki programda tarih, coğrafya ve yurttaşlık konuları yer almıştır. 1968 yılındaki Sosyal Bilgiler programı tarih, coğrafya ve yurttaşlık konuları aynı çatı altında toplanmasına karşın üç dersin konuları farklı üniteler halinde gerçekleştirilmiştir (Semenderoğlu ve Gülersoy, 2005, s.143). İlk okutulmaya başlandığı dönemden günümüze kadar sosyal bilimlerin değişik disiplinlerini barındırmaktadır. İlk zamanlarda tarih, coğrafya ve yurttaşlıkla ilgili bölümlerin ağırlıkta olduğu bir ders iken günümüzde ise yaklaşık on ile oniki arasında sosyal bilim disiplinini içermektedir.

Sosyal Bilgiler dersi kapsamındaki hedeflere ulaşmak nitelikli öğrenme-öğretme sürecinin gerçekleştirilmesiyle mümkündür. Bu süreci de istenilen düzeyde gerçekleştirmek o dersin öğretmenlerine bağlıdır. Bu yüzden Sosyal Bilgiler dersini yürütecek öğretmenlerden öncelikle dersin öğretim programını tanımaları beklenmektedir. Programa dayalı olarak uygulamaları gerçekleştirecek olan öğretmenler ile yapılan çalışmalarda öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersi programını istenilen düzeyde tanımadıkları görülmüştür. Örneğin Arslan ve Demirel’in (2007) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin programı iyi anlamadıkları ve benimsemedikleri için öğrenme-öğretme etkinliklerini öğretmen merkezli yürüttükleri görülmüştür Ancak Ayva’ya (2010) göre; öğretmenler Sosyal Bilgiler dersini öğrenen merkezli bir eksende yürüttükleri takdirde öğrencilerin derse olan bakış açıları ve akademik başarılarına olumlu etkileri olduğu belirtilmiştir. Temelde öğretmenin programı tanınması ve ona uygun hareket etmesinin dersin amacına uygun biçimde gerçekleştirilmesinde önemli katkıları olacaktır.

Sosyal Bilgiler dersi ilkokul ve ortaokul olmak üzere iki kademede görülen bir derstir. Bu dersi öğreten sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin programı her yönüyle tanıyabilmeleri amacıyla hizmet öncesi ve sonrasında eğitim almalarının gerekliliği vurgulanmaktadır. 2005 Sosyal Bilgiler programının uygulamaya geçirilmesiyle birlikte yapılan çalışmalarda bu vurgunun öğretmenler tarafından yapıldığını görmekteyiz. Kösterelioğlu ve Özen (2014, s.166); Yapıcı ve Leblebiciler (2007) tarafından yapılan çalışmalarda sınıf öğretmenlerinin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Ders Programının uygulanmasında çeşitli konularda ve farklı düzeylerde hizmet içi eğitime gereksinim duydukları ve hizmet içi eğitim konusunda yeterli eğitim almadıkları belirtilmiştir.. Bunun için her yeni program

değişikliği sürecinden sonra mutlaka hizmet içi eğitim yapılmalıdır. Bu yapılırken öğretmenlerin yararına olacak şekilde düzenlenmelidir. Ancak böyle yapılırsa öğretmenlerin programı tanımaları ve uygulamaları da doğru olacaktır.

Yapılandırmacı anlayış çerçevesinde öğreneni ön plana alan 2005 Sosyal Bilgiler dersi programı, ülkemizdeki ve dünyadaki gelişim ve değişimleri dikkate almaya çalışmıştır. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler dersiyle bir taraftan öğrenme-öğretme sürecinin yeni bilgi ve teknolojileri dikkate alması diğer taraftan öğrencilerin, öğrenmeyi öğrenme, sorun çözme ve karar verme becerilerini geliştirmeleri amaç edinmiştir (MEB, 2005). Güven ve Alp (2008) tarafından gerçekleştirilen araştırma sonuçlarında sınıf öğretmenlerinin “yeni” Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının kazanımlarının; öğrencinin gelişim özellikleri, birlikte çalışma ve işbirliği yapma, öğrencide problem çözme becerisini geliştirme, yaratıcı ve çok yönlü düşünme, vatandaşlık görev ve sorumlulukları açısından yardımcı olduğu belirtilmiştir. Adanalı ve Doğanay (2010) tarafından yapılan çalışmada da öğretmenlerin yeni Sosyal Bilgiler programındaki alternatif ölçme değerlendirme anlayışına rağmen geleneksel ölçme değerlendirme anlayışını benimsediklerini belirtmeleri programın ölçme ve değerlendirme boyutunu tam anlamıyla bilmediklerinin göstergesi olarak gösterilebilir. Başka bir çalışmada ise, öğretim programına ilişkin görüşler, öğretmenlerin programın dört temel boyutuna ilişkin düşüncelerinin vasat ancak olumlu yöne doğru eğildiğini göstermektedir (Kösemen ve Şahin, 2014).

Alan yazın incelendiğinde 2005 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı ile ilgili çeşitli çalışmalar olduğu görülmektedir. Bu çalışmalarda; hâlihazırda görev yapan öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersi programını değerlendirmelerine ilişkin görüşlerinin alındığı (Doğanay ve Sarı, 2008; Memişoğlu, 2012), programın uygulamadaki etkililiğinin araştırıldığı (Gömleksiz ve Bulut, 2006; Bulut ve Arslan, 2010), programın öğrenme-öğretme sürecinin öğrenci görüşlerine ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirildiği (Bulut, 2008 ve Ayva, 2010) görülmektedir. Aynı şekilde yeni sistemin Sosyal Bilgiler dersi programının yürütülmesine yansımalarının değerlendirildiği çalışmaların (Demir vd., 2013; Karadeniz ve Ulusoy, 2015; Potur ve Demir, 2015) olduğu da görülmektedir. Kaymakçı (2015) tarafından yapılan araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin Sosyal Bilgiler öğretim programına ilişkin bilgi eksikliğinin olduğu belirtilmektedir. Belirtilen bu çalışmaların genel sonuçları incelendiğinde; yeni 4+4+4 sistemi ile birlikte Sosyal Bilgiler dersi programının yeniden gözden geçirilmesinin gerektiği söylenebilir. Ancak yine çalışmaların sonuçlarından hareketle öğretmenlerin 2005 Sosyal Bilgiler dersi programını beklenen düzeyde tanıyamadıkları, dolayısıyla istenilen nitelikte uygulamaları gerçekleştiremedikleri de söylenebilir. Tarman, Ergür ve Eryıldız'ın (2012) Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı'nın (EARGED) 2006 yılında Sosyal Bilgiler dersi programı ile ilgili yaptığı değerlendirme sonuçları ile kendi çalışma grubundan elde ettikleri çalışmanın sonuçları da bu durumu ciddi anlamda desteklemektedir.

Ülkemizde 2012 yılı ile birlikte eğitim sisteminde değişikliğe gidilerek 4+4+4 eğitim sistemine geçilmiştir. Böylece daha önce 5+3 şeklinde aynı çatı altında yürütülen süreç, ilkokul 4 sınıf ve ortaokul 4 sınıf şeklinde ayrılarak ayrı binalarda yürütülmeye başlanmıştır. Bu sistem kapsamında 5. sınıf öğrencileri ortaokul bünyesine dâhil edilmiştir. Ancak 2005 Sosyal Bilgiler programında sistem ile birlikte değişikliğe gidilmemiş ve 2017 yılına kadar uygulanması sürmüştür. Yeni program uygulamasına 2017-2018 eğitim-öğretim yılından itibaren geçilmiştir.

İlkokuldan başlayarak ortaokullardaki Sosyal Bilgiler programını uygulayan öğretmenlerin programla olan durumlarının takip edilmesi programın anlaşılabilirliği açısından önemli olacaktır. Temel eğitim düzeyinde sınıf öğretmenlerinin ilk Sosyal Bilgiler programı uygulayıcısı olması nedeniyle sınıf öğretmenlerinin 2005 programının yapısını tanıma düzeylerinin belirlenmesi yeni uygulamaya başlanılan programın tanıtılmasında ve uygulamasında nasıl yol izlenebileceği konusunda fikirler sunacaktır. Gürbüz (2013) tarafından Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin programı tanıma yeterliklerini belirlemeye yönelik çalışma gerçekleştirilmiş iken bu çalışmada ise sınıf öğretmenlerinin programı tanıma yeterlikleri belirlenmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin öğretim programlarını yeterli düzeyde tanımasının eğitim-öğretim sürecine katkısının olacağı kesindir. Bu çalışmada, sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersi öğretim programını tanıma yeterliklerini incelemek amaçlanmıştır. Bu çerçevede:

(1) Sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi Programını tanıma yeterlikleri nasıldır?

(2) Sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersi öğretim programını tanıma yeterliğine (a) cinsiyete, (b) mesleki kıdeme, (c) okuttuğu sınıfa, (d) dördüncü sınıfa kaç kez okuttuğuna, (e) Sosyal Bilgiler programını kaç kez incelediğine, (f) hizmet içi eğitim kurslarına katılma durumuna göre farklılık göstermekte midir? sorularına da cevap aranmıştır.

Yöntem

Araştırma, sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersi öğretim programını tanıma yeterliliklerini belirlemek amacıyla desenlendirilmiştir. Buna uygun olarak var olan durumu görmek açısından tarama modeli tercih edilmiştir. Tarama araştırmaları, bireylerin tutumlarını, eylemlerini, fikirlerini ve inançlarını belirleme ihtiyacı (Gümüş, 2015, s.370-371) duyulduğunda tercih edilmektedir. Ayrıca tarama modeline uygun desenlendirilen çalışmalarda var olan durumu olduğu gibi betimleme söz konusudur (Çinkır ve Demirkasımoğlu, 2015, s.296). Bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersi öğretim programını tanımalarına yönelik yeterlilikleri kendi cevaplarına dayalı olarak belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca bu çalışmada evren hakkında ortak bir çıkarıma ulaşılabilecek şekilde bir örneklem grubu üzerinde çalışılarak genel tarama modeline uygun (Karasar, 2009 s.79) araştırma yürütülmüştür.

Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini Denizli ili Pamukkale ve Merkezefendi ilçelerinde görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmuştur. Örneklemi ise 2016-2017 öğretim yılında Pamukkale ve Merkezefendi ilçelerinde görev yapan sınıf öğretmenlerinden basit seçkisiz örnekleme yoluyla seçilen grup oluşturmaktadır. Basit seçkisiz örnekleme göre belirlenen sınıf öğretmenlerinin şu anda aktif olarak bir sınıfı sorumluluğunda bulduklarına dikkat edilmiştir

Tablo 1. Katılımcıların cinsiyet ve mesleki kıdem değişkenlerine ilişkin betimsel istatistik

Cinsiyet	Frekans (f)	Yüzdelerik (%)
Kadın	187	55
Erkek	152	45
Toplam	339	100

Mesleki Kıdem	Frekans (f)	Yüzdelerik (%)
1-5 yıl	7	2,6
6-10 yıl	28	8,2
11-15 yıl	30	8,4
16 yıl ve üzeri	274	80,8
Toplam	339	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyete göre dağılımına bakıldığında öğretmenleri %55'inin kadın sınıf öğretmeni, % 45'inin ise erkek öğretmen olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki kıdeme göre dağılımlarına bakıldığında %80 oranında 16 yıl üzeri sınıf öğretmeninden oluştuğu görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

2016-2017 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde toplam 339 sınıf öğretmeniyle yürütülen bu çalışmada veriler, Gürbüz (2013) tarafından geliştirilen "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarını Tanıma Yeterliklerinin Değerlendirilmesi" anketi ile toplanmıştır. Anket iki bölüme ayrılmıştır. Birinci bölüm anketin uygulanacağı sınıf öğretmenlerine yönelik

olarak sorulan kişisel bilgilerden, ikinci bölüm ise programa ilişkin sorulmuş olan 19 soru maddesinden oluşmaktadır. Anket maddeleri çoktan seçmeli olarak hazırlanmıştır. Araştırmacı, araştırmannın anketinin geliştirilmesi sürecinde başka anketleri incelemiş ve daha sonra anketteki soru maddeleri hazırlanmıştır. Hazırlanan anket maddeleri uzman görüşüne sunulduktan sonra yeniden düzenlenmiştir. Geçerlik güvenirlik çalışmaları amacıyla pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulamada anketin KR-20 güvenirlik katsayısı 0,71 olarak bulunmuştur. Gürbüz (2013) tarafından geliştirilmiş olan ölçme aracı için e-mail yoluyla araştırma izni alınmıştır. İzni alınan anketin sınıf öğretmenlerine uygulaması gönüllük esasına göre yapılmıştır. Bu araştırmada anketin KR-20 güvenirlik katsayısı 0,95 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Sınıf öğretmenlerine yönelik olarak yapılan çalışmanın verilerinin çözümlenmesinde yüzde, frekans, standart sapma, aritmetik ortalama, t testi ve One Way Anova istatistik teknikleri kullanılmıştır.

Bulgular

Birinci (sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi Programını tanıma yeterliliği) ve ikinci (sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersi öğretim programını tanıma yeterliği (a) cinsiyete, (b) mesleki kıdeme, (c) okuttuğu sınıfa, (d) dördüncü sınıfa kaç kez okuttuğuna, (e) Sosyal Bilgiler programını kaç kez incelediğine, (f) hizmet içi eğitim kurslarına katılma durumuna göre farklılık göstermekte midir?) alt problemlerine ilişkin bulgular verilmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler programını tanıma yeterliliklerine ilişkin görüşleri

Tablo 2. Sınıf öğretmenlerinin “öğretim programı” kavramının tanımına ilişkin görüşleri

Anket maddesi	Frekans (f)	Yüzdeler (%)
Öğrenene, okulda ve okul dışında, planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneğidir.	98	28,9
Okulda ya da okul dışında bireye kazandırılması planlanan bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneğidir.	151	44,5
Bir ders süresi içerisinde planlanan hedeflerin bireye nasıl kazandırılacağını gösteren tüm etkinliklerin yer aldığı bir plandır.	79	23,3
Konular listesidir.	8	2,4
Hiç cevap vermeyenler	3	0,9
Toplam	339	100

Sınıf öğretmenlerinin “*öğretim programı*” kavramına verdikleri yanıtlara bakıldığında % 44,5 (151) sınıf öğretmeninin alan yazında belirtilen tanıma (Demirel, (1997); Varış, (1994); Küçükahmet vd., (1997)) uygun yanıt verdikleri görülmüştür. Ancak diğer % 55,1’inin (188) ise uygun olmayan şekilde yanıtladıkları görülmüştür. Elde edilen verilere göre, sınıf öğretmenlerinin % 55,1 oranında öğretim programı tanımını yanlış bildiklerini söyleyebiliriz. % 0,9 (3) araştırmaya katılan sınıf öğretmeni ise ankete cevap vermemiştir.

Tablo 3. Sınıf öğretmenlerinin “programın temel boyutları değildir” sorusuna ilişkin görüşleri

Anket maddesi	Frekans (f)	Yüzdeler (%)
Hedefler	26	7,7
İçerik	26	7,7
Eğitim Durumları	205	60,5
Ders Araçları	74	21,8
Hiç cevap vermeyenler	8	2,4
Toplam	339	100

Sınıf öğretmenlerinin “*programın temel boyutları değildir*” sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında % 60,5 (205) araştırmaya katılan sınıf öğretmeninin programın temel boyutları arasında yer alan eğitim durumlarını belirtmişlerdir. % 21,8 (74) oranında araştırmaya katılan sınıf öğretmeninin ise ders araçları olarak doğru ifadeyi bulduğu görülmektedir. Elde edilen verilere göre, sınıf öğretmenlerinin %78,2 oranında programın temel boyutları içinde olan diğer boyutları doğru cevap

olarak belirttikleri görülmüştür. Buradan sınıf öğretmenlerinin programın temel boyutları hakkında bilgi sahibi olmadıkları söylenebilir.

Tablo 4. Sınıf öğretmenlerinin “programın temel boyutları değildir” sorusuna ilişkin görüşleri

Anket maddesi	Frekans (f)	Yüzdeler (%)
İstenilen nitelikte birey yetiştirme aracıdır	258	76,1
Eğitim-öğretim faaliyetlerini kontrol etme aracıdır	27	8,0
Eğitim-öğretimde başarıyı artırma aracıdır	48	14,2
Eğitim-öğretimde mahallileşmeyi sağlama aracıdır	3	0,9
Hiç cevap vermeyenler	3	0,9
Toplam	339	100

Sınıf öğretmenlerinin “*Öğretim programlarının devlet için temel fonksiyonu nedir*” sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında %76,1 (258) araştırmaya katılan sınıf öğretmenin eğitim programlarının temel fonksiyonu olarak istenilen nitelikte birey yetiştirmenin olduğunu belirtmişlerdir. % 23,9 (81) oranında araştırmaya katılan sınıf öğretmenin ise diğer ifadeleri işaretledikleri görülmektedir. Elde edilen verilere göre, sınıf öğretmenlerinin %76,1 oranında programların devlet için fonksiyonundan haberdar oldukları görülmüştür. Buradan sınıf öğretmenlerinin programların devlet için temel fonksiyonu hakkında bilgi sahibi oldukları söylenebilir.

Tablo 5. Sınıf öğretmenlerinin “Öğretim programının öğretmen için temel fonksiyonu nedir?” sorusuna ilişkin görüşleri

Anket maddesi	Frekans (f)	Yüzdeler (%)
Öğretmenin, başarılı olmasını sağlama aracıdır	61	18,0
Öğretmenin, eğitim-öğretimle ilgili görevlerini belirten araçtır	242	71,4
Öğretmene, özlük haklar sağlama aracıdır	8	2,4
Öğretmenin, kişisel gelişimini sağlama aracıdır	24	7,1
Hiç cevap vermeyenler	4	1,2
Toplam	339	100

Sınıf öğretmenlerinin “*öğretim programlarının öğretmen için temel fonksiyonu nedir*” sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında %71,4 (242) araştırmaya katılan sınıf öğretmenin programı, eğitim-öğretimle ilgili olarak görevlerini belirtme aracı olarak belirtilmiştir. % 18,0 (61) araştırmaya katılan sınıf öğretmeni ise öğretmen için başarılı olmasını sağlama aracı olarak belirtilmiştir. Elde edilen verilere göre, sınıf öğretmenlerinin %71,4 oranında “Öğretmenin, eğitim-öğretimle ilgili görevlerini belirten araç” olarak algıladıkları görülmüştür. Buna göre, sınıf öğretmenlerinin, öğretim programını öğretmen için eğitim-öğretim faaliyetlerini belirlemede bir araç olarak düşündükleri söylenebilir. Buradan sınıf öğretmenlerinin programın bir araç olarak kullanılacağı konusunda bilgi sahibi oldukları söylenebilir.

Tablo 6. Sınıf öğretmenlerinin “Öğretim konularının içeriğini neye göre belirlemektesiniz?” sorusuna ilişkin görüşleri

Anket maddesi	Frekans (f)	Yüzdeler (%)
Sosyal Bilgiler programlarında yer alan içeriğe göre	218	64,3
Öğrencilerin ihtiyacı olduğunu düşündüğüm konularına göre	52	15,3
Seviye belirleme sınavında çıkan soruların konularına göre	8	2,4
Gelişen ve değişen güncel konulara göre	56	16,3
Hiç cevap vermeyenler	5	1,5
Toplam	339	100

Sınıf öğretmenlerinin “*öğretim konuları içeriğini neye belirlemektesiniz?*” sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında %64,3 (218) araştırmaya katılan sınıf öğretmenin öğretim konuları içeriğini “*Sosyal Bilgiler programlarında yer alan içeriğe göre*” belirlemekteyim demiştir. Buradan da anlaşılmaktadır ki sınıf öğretmenlerinin programa dayalı anlayışın gerekliliğinin büyük oranda oluştuğu söylenebilir.

Tablo 7. Sınıf öğretmenlerinin “Sosyal Bilgiler öğretim programlarının hangi, içerik düzenleme yaklaşımına göre hazırlandığını düşünmektесiniz” sorusuna ilişkin görüşleri

Anket maddesi	Frekans (f)	Yüzdelik (%)
Doğrusal	67	19,8
Sarmal	84	24,8
Modüler	61	18,0
Konu ağı-proje merkezli	108	31,9
Hiç cevap vermeyenler	5	1,5
Toplam	339	100

Sınıf öğretmenlerinin “*öğretim programı hangi içerik düzenleme yaklaşımına göre hazırlandığını düşünmektесiniz*” sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında %31,9 (108) araştırmaya katılan sınıf öğretmenin konu ağı- proje merkezli yaklaşıma göre hazırlandığını belirttiklerini görmekteyiz. MEB (2005) programındaki açıklamalara bakıldığında sarmallık ilkesine göre hazırlandığını söylenmektedir. Ancak sınıf öğretmenlerinin %24,8 (84) oranında sarmallık ilkesine göre hazırlandığını belirttikleri görülmüştür. Burada sınıf öğretmenlerinin % 75, 2’sinin programın sarmallık ilkesine göre hazırlandığını konusunda fikirlerinin olmadığı söylenebilir. Ayrıca sarmallık ilkesi konusunda sınıf öğretmenlerinin yeterli bilgiye sahip olmadıkları belirtilebilir.

Tablo 8. Sınıf öğretmenlerinin “Eğitim-Öğretim etkinliklerinizde seçip kullandığınız, yaklaşım-strateji-yöntem ve teknikleri öncelikli olarak neye göre belirlemektесiniz” sorusuna ilişkin görüşleri

Anket maddesi	Frekans (f)	Yüzdelik (%)
Öğretim programında yer alan kazanımlara göre	160	47,2
İçeriğın/Konuların özelliğine göre	65	19,2
Ders programının içeriğine/konuların özelliğine göre	107	31,6
Sınıfın öğrenci sayısına göre	2	0,6
Hiç cevap vermeyenler	5	1,5
Toplam	339	100

Sınıf öğretmenlerinin “*Eğitim-Öğretim etkinliklerinizde seçip kullandığınız, yaklaşım-strateji-yöntem ve teknikleri öncelikli olarak neye göre belirlemektесiniz?*” sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında %47,2 (160) araştırmaya katılan sınıf öğretmenin öğretim programındaki yer alan kazanımlara göre belirttiklerini tespit edilmiştir. %31,6 (107) araştırmaya katılan sınıf öğretmenin ise, ders programının içeriğine/konuların özelliğine göre belirtmişlerdir. %19,2 (65) araştırmaya katılan sınıf öğretmeni ise, içeriğın/konuların özelliğine göre belirttikleri görülmektedir. Buradan sınıf öğretmenlerinin yarıdan fazlasının kazanımlar dışındaki durumlara göre belirledikleri görülmektedir.

Tablo 9. Sınıf öğretmenlerinin “Derslerinizde, öğretim etkinliklerinizi yürütmek için araç-gereç seçip kullanırken sizi yönlendiren en önemli etken nedir?” sorusuna ilişkin görüşleri

Anket maddesi	Frekans (f)	Yüzdelik (%)
Öğretim programında yer alan kazanımlar	114	33,6
Konuların zorluğu ve kolaylığı	17	5,0
Öğrencilerin ilgilerinin çekilmesi	184	54,3
Kullanılacak ortamın elverişli olması	19	5,6
Hiç cevap vermeyenler	5	1,5
Toplam	339	100

Sınıf öğretmenlerinin “*Derslerinizde, öğretim etkinliklerinizi yürütmek için araç-gereç seçip kullanırken sizi yönlendiren en önemli etken nedir?*” sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında %33,6 (114) araştırmaya katılan sınıf öğretmenin öğretim programındaki yer alan kazanımlara göre belirttiklerini görmekteyiz. %54,3 (184) araştırmaya katılan sınıf öğretmenin ise, öğrencilerin ilgilerinin çekilmesi olarak belirttikleri görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin yarıdan fazlasının öğrenci ilgisi çekmek amacıyla araç-gereç kullandıkları görülmektedir.

Tablo 10. Sınıf öğretmenlerinin “Derslerinizde kullandığınız ölçme araçlarını belirlerken, aşağıdakilerden hangisine öncelik vermektесiniz” sorusuna ilişkin görüşleri

Anket maddesi	Frekans (f)	Yüzdellik (%)
Öğretim programının kazanımlarına	159	46,9
Konuların ayrıntısına	14	4,1
Öğrencilerin seviyesine	158	46,6
Öğrencilerin sayısına	2	0,6
Hiç cevap vermeyenler	6	1,8
Toplam	339	100

Sınıf öğretmenlerinin “Derslerinizde kullandığınız ölçme araçlarını belirlerken, aşağıdakilerden hangisine öncelik vermektесiniz” sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında %46,9 (159) araştırmaya katılan sınıf öğretmeninin öğretim programındaki yer alan kazanımlara göre belirttiklerini görmekteyiz. %46,6 (158) araştırmaya katılan sınıf öğretmeninin ise, öğrenci seviyesine göre belirttikleri görülmektedir. Öğretmenlerin programda da belirtildiği gibi kazanımlara göre ölçme araçlarını belirlemeleri gerekirken öğrenci seviyesi ve konuya göre belirledikleri görülmüştür.

Tablo 11. Sınıf öğretmenlerinin “Derslerinizde kullandığınız ölçme araçlarında, soruların düzeyini neye göre belirlemektесiniz” sorusuna ilişkin görüşleri

Anket maddesi	Frekans (f)	Yüzdellik (%)
Öğretim programında yer alan kazanımların düzeyine göre	121	35,7
Konuların ayrıntısına göre,	17	5,0
Öğrencilerin seviyesine göre	191	56,3
İçeriğin zorluğuna göre	5	1,5
Hiç cevap vermeyenler	5	1,5
Toplam	339	100

Sınıf öğretmenlerinin “Derslerinizde kullandığınız ölçme araçlarında, soruların düzeyini neye göre belirlemektесiniz” sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında %56,3 (191) araştırmaya katılan sınıf öğretmeninin öğrencilerin seviyelerine göre; %35,7 (121) araştırmaya katılan sınıf öğretmeninin ise, öğretim programındaki yer alan kazanımlara göre belirttikleri görülmektedir. Kazanımların programda Bloom taksonomisindeki aşamalara göre düzenlendiği düşünülürse kazanımlara göre soru seviyesinin belirlenmesi gerekirken sınıf öğretmenlerinin öğrenci seviyesine göre belirledikleri görülmüştür.

Tablo 12. Sınıf öğretmenlerinin “Hangisi Sosyal Bilgiler öğretim programlarının öncelikle önerdiği ölçme araçlarından biri değildir?” sorusuna ilişkin görüşleri

Anket maddesi	Frekans (f)	Yüzdellik (%)
Çoktan seçmeli test	87	25,7
Rubrik	81	23,9
Portfolyo	102	30,1
Yazılı sınav	52	15,3
Hiç cevap vermeyenler	17	5,0
Toplam	339	100

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin “Sosyal Bilgiler öğretim programlarının öncelikle önerdiği ölçme araçlarından biri değildir” sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında % 3,9 (81) araştırmaya katılan sınıf öğretmeni rubrik; %25,7 (87) araştırmaya katılan sınıf öğretmeni ise, çoktan seçmeli test; % 15,3(52) araştırmaya katılan sınıf öğretmeninin ise, yazılı sınav olarak belirttikleri görülmektedir. %30,1 (102) öğretmen ise portfolyo cevabını vermiştir. 2005 programında çocukların çoklu değerlendirmeye tabi tutulması istenirken portfolyonun kullanılması öncelikli olarak belirtilmiştir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin %69,9 (237) oranında portfolyo kullanımı konusunda düşüncelerinin olmadığı söylenebilir.

Tablo 13. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri “Hangisi Sosyal Bilgiler programlarının vizyonu değildir?” sorusuna ilişkin görüşleri

Anket maddesi	Frekans (f)	Yüzdeler (%)
21.Yüzyılın çağdaş bireylerini yetiştirmek,	28	8,3
Atatürk İlke ve İnkılaplarını benimsemiş bireyler yetiştirmek	22	6,5
Haklarını ve sorumluluklarını bilen bireyler yetiştirmek	12	3,5
Dost ve düşmanını tanıyan bireyler yetiştirmek	264	77,9
Hiç cevap vermeyenler	13	3,8
Toplam	339	100

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri “*Sosyal Bilgiler programlarının vizyonu değildir?*” sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında % 77,9 (264) araştırmaya katılan sınıf öğretmenin dost ve düşmanını tanıyan bireyler yetiştirmek; %8,3 (28) araştırmaya katılan sınıf öğretmenin ise, 21.Yüzyılın çağdaş bireylerini yetiştirmek olarak belirttikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni büyük çoğunluğunun Sosyal Bilgiler programının vizyonu hakkında bilgi sahibi oldukları görülmüştür.

Tablo 14. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri “Sosyal Bilgiler öğretim programlarının hazırlanmasında temele alınan eğitim felsefesi hangisidir?” sorusuna ilişkin görüşleri

Anket maddesi	Frekans (f)	Yüzdeler (%)
Daimicilik	67	19,8
Esasicilik	46	13,6
İlerlemecilik	153	45,1
Yeniden Kurmacılık	46	13,6
Hiç cevap vermeyenler	27	8,0
Toplam	339	100

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri “*Sosyal Bilgiler öğretim programlarının hazırlanmasında temele alınan eğitim felsefesidir?*” sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında %45,1 (153) araştırmaya katılan sınıf öğretmenin ilerlemecilik; %27,2 (92) araştırmaya katılan sınıf öğretmenin ise, yeniden kurmacılık ve esasicilik olarak belirttikleri görülmektedir. %55 oranında araştırmaya katılan sınıf öğretmenin Sosyal Bilgiler programının temele alındığı felsefe konusunda bilgi karışıklığı olduğu söylenebilir.

Tablo 15. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri “Sosyal Bilgiler öğretim programlarının hazırlanmasında etkili olan, öğretim-öğrenme kuramıdır” sorusuna ilişkin görüşleri

Anket maddesi	Frekans (f)	Yüzdeler (%)
Davranışçı öğrenme kuramı	124	36,6
Bilişsel öğrenme kuramı	99	29,2
Nörofizyolojik öğrenme kuramı	23	6,8
Basamaklı öğretim yaklaşımı	76	22,4
Hiç cevap vermeyenler	17	5,0
Toplam	339	100

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri “*Sosyal Bilgiler öğretim programlarının hazırlanmasında etkili olan, öğretim-öğrenme kuramıdır?*” sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında %29,2 (99) araştırmaya katılan sınıf öğretmenin bilişsel öğrenme kuramı; %36,6 (124) araştırmaya katılan sınıf öğretmenin ise, davranışçı öğrenme kuramı; %22,4 (76) araştırmaya katılan sınıf öğretmeni de basamaklı öğretim yaklaşımı olarak belirttikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni 2005 Sosyal Bilgiler programının % 36,6 oranında davranışçı kurama göre hazırlandığını belirtmektedirler. Buradan araştırmaya katılan sınıf öğretmeni hala davranışçı kuram anlayışında oldukları söylenebilir. Yalnız %29,2 oranında araştırmaya katılan sınıf öğretmenin ise programın bilişsel kurama göre hazırlandığını söylemektedirler. Geri kalan %70’lik kesimin programın hazırlanmasındaki kuram konusunda farklı düşüncelerde oldukları görülmüştür.

Tablo 16. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri “Sosyal Bilgiler programının temel öğeleri arasında yer almamaktadır?” sorusuna ilişkin görüşleri

Anket maddesi	Frekans (f)	Yüzdelik (%)
Beceriler	139	41,0
Kavramlar	33	9,7
Terimler	46	13,6
Değerler	41	12,1
Öğrenme alanları	70	20,6
Hiç cevap vermeyenler	10	2,9
Toplam	339	100

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin “*Sosyal Bilgiler programının temel öğeleri arasında yer almamaktadır*” sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında %41,0 (139) araştırmaya katılan sınıf öğretmenin beceriler; %20,6 (70) araştırmaya katılan sınıf öğretmenin ise, öğrenme alanı; olarak belirttikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni sadece % 13,6 (46) oranında olmayan “terimleri” belirtirken %87 oranındaki araştırmaya katılan sınıf öğretmenin programın temel öğeleri arasında olmayan hakkında bilgi sahibi olmadıkları söylenebilir. Bunda araştırmaya katılan öğretmenlerin % 80’lik kesiminin 16 yıl üzerinde mesleki kıdeme sahip olmasının etkili olabileceği düşünülebilir.

Tablo 17. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni “Sosyal Bilgiler programının öğretme -öğrenme etkinlikleri/egitim durumları ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?” sorusuna ilişkin görüşleri

Anket maddesi	Frekans (f)	Yüzdelik (%)
Öğrenci merkezli	164	48,4
Etkinlik merkezli	45	13,3
Sorun merkezli	30	8,8
Konu merkezli	91	26,8
Hiç cevap vermeyenler	9	2,7
Toplam	339	100

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni “*Sosyal Bilgiler programının öğretme -öğrenme etkinlikleri/egitim durumları ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir*” sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında %48,4 (164) araştırmaya katılan sınıf öğretmenin öğrenci merkezli; %26,8 (91) araştırmaya katılan sınıf öğretmenin ise, etkinlik merkezli; olarak belirttikleri görülmektedir. Buradan öğretmenlerin etkinlik merkezli bir anlayışa dayalı olarak oluşturulan Sosyal Bilgiler programının yarıya yakınının öğrenci merkezli bir anlayışa dayalı olduğu belirtilmektedir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni programı incelemede ve temel öğeler açısından hangi temele dayandığı konusunda tam bilgilendiklerini söylemek olanaklı değildir.

Tablo 18. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni “Sosyal Bilgiler programlarının uygulanmasıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi önerilmektedir?” sorusuna ilişkin görüşleri

Anket maddesi	Frekans (f)	Yüzdelik (%)
Aynen uygulanmalıdır	82	24,2
Mahallileştirerek uygulanmalıdır	234	69,0
Okul yönetiminin isteğine göre uygulanmalıdır	8	2,4
Velilerin isteğine göre uygulanmalıdır.	4	1,2
Hiç cevap vermeyenler	11	3,2
Toplam	339	100

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni “*Sosyal Bilgiler programlarının uygulanmasıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi önerilmektedir?*” sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında %69,0 (234) araştırmaya katılan sınıf öğretmenin; mahallileştirerek uygulanmalıdır; %24,2 (82) araştırmaya katılan

sınıf öğretmenin ise, aynen uygulanmalıdır; olarak belirttikleri görülmektedir. Programın temel ilkeleri arasında mahallilik özelliği bulunmaktadır. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni bu ilkeye göre yapılması gerektiğini belirttikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni programın bu ilkesinden haberdar oldukları söylenebilir.

Tablo 19. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni “Sosyal Bilgiler ders programını etkili olarak uygulaması için aşağıdaki araçlardan hangilerinin birlikte kullanılması önerilmektedir?” sorusuna ilişkin görüşleri

Anket maddesi	Frekans (f)	Yüzdeler (%)
Öğretim Programı-Öğretmen Kılavuz Kitabı-Ders kitabı-Çalışma kitabı	267	78,8
Eğitim programı-Öğretim programı-Çalışma Programı –Örtük Program	44	13,0
Çalışma programı-Çalışma planları-Ders kitabı – Örtük program	9	2,7
Ders programı-Ders kitabı-Günlük plan-Öğretim Programı	12	3,5
Hiç cevap vermeyenler	8	2,1
Toplam	339	100

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni “*Sosyal Bilgiler ders programını etkili olarak uygulaması için aşağıdaki araçlardan hangilerinin birlikte kullanılması önerilmektedir?*” sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında %78,8 (267) araştırmaya katılan sınıf öğretmenin; Öğretim Programı-Öğretmen Kılavuz Kitabı-Ders kitabı-Çalışma kitabı; %13,0 (44) araştırmaya katılan sınıf öğretmenin ise, Eğitim programı-Öğretim programı-Çalışma Programı-Örtük Program; olarak belirttikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni programın etkili uygulamasında kullandıkları araçları doğru bildikleri görülmüştür.

Tablo 20. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni “Hangisi Sosyal Bilgiler öğretim programlarının önerdiği becerilerden biri değildir?” sorusuna ilişkin görüşleri

Anket maddesi	Frekans (f)	Yüzdeler (%)
Eleştirel düşünme becerisi	70	20,6
Problem çözme becerisi	65	19,2
Girişimcilik becerisi	105	31,0
Tartışma becerisi	91	26,8
Hiç cevap vermeyenler	8	2,4
Toplam	339	100

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni “Sosyal Bilgiler öğretim programlarının önerdiği becerilerden biri değildir?” sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında %31,0 (105) araştırmaya katılan sınıf öğretmenin; girişimcilik becerisi; %26,8 (91) araştırmaya katılan sınıf öğretmenin ise, tartışma becerisi olarak belirttikleri görülmektedir. 2005 Sosyal Bilgiler programındaki becerilere bakıldığında tartışma becerisinin olmadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni sadece %26,8 oranında tartışma becerisini belirttiklerini görmekteyiz. Ancak geri kalan % 73,2 oranındaki araştırmaya katılan sınıf öğretmenin programdaki beceriler konusunda farklı görüşlere sahip oldukları söylenebilir.

İkinci alt probleme ilişkin bulgular

Çalışmada ele alınan ikinci alt problem “araştırmaya katılan sınıf öğretmeni Sosyal Bilgiler dersi öğretim programını tanıma yeterliğine ilişkin görüşleri (a) cinsiyete, (b) mesleki kıdeme, (c) okuttuğu sınıfa, (d) dördüncü sınıfı kaç kez okuttuğuna, (e) Sosyal Bilgiler programını kaç kez incelediğine, (f) hizmet içi eğitim kurslarına katılma durumuna göre farklılık göstermekte midir?” şeklindedir.

Tablo 21. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni Sosyal Bilgiler dersi öğretim programını tanıma yeterliğine ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre farklılığı (T testi)

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	t	p	Fark
Kadın	187	10,6524	1,97076	0,562	0,575	Yok
Erkek	149	10,5235	2,23178			

Tablo 22. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni Sosyal Bilgiler dersi öğretim programını tanıma yeterliğine ilişkin görüşlerinin mesleki kıdeme, okuttuğu sınıfa, dördüncü sınıfa kaç kez okuttuğuna, Sosyal Bilgiler programını kaç kez incelediğine, hizmet içi eğitim kurslarına katılma durumuna göre farklılığı (Anova)

Değişken	Varyans Kaynağı	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Mesleki kıdem	Gruplar arası	3	8,435	2,812	0,645	0,587	Yok
	Gruplar içi	335	1461,199	4,362			
	Toplam	338	1469,634				
Okuttuğu sınıf	Gruplar arası	4	19,087	4,772	1,099	0,357	Yok
	Gruplar içi	334	1450,547	4,343			
	Toplam	338	1469,634				
Dördüncü sınıfa kaç kez okuttuğu	Gruplar arası	4	19,052	4,763	1,097	0,358	Yok
	Gruplar içi	334	1450,582	4,343			
	Toplam	338	1469,634				
Sosyal Bilgiler programını kaç kez incelediği	Gruplar arası	4	14,262	3,565	0,818	0,514	Yok
	Gruplar içi	334	1455,372	4,357			
	Toplam	338	1469,634				
Hizmet içi eğitim kurslarına katılma durumu	Gruplar arası	3	29,560	9,853	2,286	0,079	Yok
	Gruplar içi	334	1439,718	4,311			
	Toplam	337	1469,278				

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni Sosyal Bilgiler dersi öğretim programını tanıma yeterliğine ilişkin görüşleri cinsiyete, mesleki kıdeme, okuttuğu sınıfa, dördüncü sınıfa kaç kez okuttuğuna, Sosyal Bilgiler programını kaç kez incelediğine ve hizmet içi eğitim kurslarına katılma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmanın sonuçlarına göre, araştırmaya katılan sınıf öğretmeni alan yazındaki program tanımını konusunda yarıdan fazlasının tanımını bilmedikleri görülmüştür. Program boyutları arasında yer alan unsurları bilme konusunda % 78,2'sinin yanlış bilgiye sahip oldukları özellikle % 60 oranındaki araştırmaya katılan sınıf öğretmenin programın öğeleri arasında yer alan “eğitim durumlarını” işaretlemiş olmaları dikkat çekici bir durumdur. Eğitim programlarının temel fonksiyonunu % 76,1 oranında bilmiş olmaları önemli olarak görülebilir. Öğretim programlarının bir araç olduğunun sınıf öğretmenleri tarafından bilinmiş olması da önemli sayılabilir. Yine araştırmaya katılan sınıf öğretmeni içerik belirlemede programa göre yapılması gerektiğini belirtmiş olması dikkat çekicidir. 2005 Sosyal Bilgiler programının içerik düzenleme yaklaşımlarından “sarmal” anlayışa göre hazırlanmış olmasına rağmen araştırmaya katılan sınıf öğretmeni % 75 oranında farklı görüşleri ifade etmiş olmaları önemlidir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni strateji, yöntem ve teknik belirlemede kazanımlara göre belirlemek yerine farklı durumlara göre belirleme yoluna gittikleri görülmektedir. Araç-gereç seçiminde de öğrencilerin ilgisini çekmek amacına yönelik olarak belirtilmiştir. Ölçme- değerlendirme araçlarını belirlerken programda kazanımlara göre belirlenmesi istenirken araştırmaya katılan sınıf öğretmeni yarı yarıya kazanımlar ve diğer unsurlara göre belirledikleri görülmüştür. Sorulacak soruların belirlenmesinde ise öğrenci seviyesinin ağırlıkta olduğu görülmektedir.

Sosyal Bilgiler programının ölçme aracı olarak önerdiği araçların başında portfolyo gelmektedir. Ancak öğretmenlerin bu konuda da tam bir bilgiye sahip oldukları söylenemez. Çünkü öğretmenler diğer ölçme araçlarını seçme eğiliminde oldukları söylenebilir. Programın vizyonu konusunda araştırmaya katılan sınıf öğretmeni çoğunluğunun bilgi sahibi olduğu görülmektedir. Programın felsefesi konusunda araştırmaya katılan sınıf öğretmeni ortak fikirde oldukları söylenemez. Öğrenme-öğretme kuramı konusunda da fikirlerinin karışık olduğu görülmektedir. Yine programın temel öğeleri konusunda da araştırmaya katılan sınıf öğretmeni doğru bir bilgiye sahip oldukları söylenemez. Eğitim öğretim durumunda belirtilmiş olan şemaya göre kazanımların etkinliklere göre düzenlenmesinin gerektiği belirtilmesine rağmen öğretmenlerin farklı bilgilere sahip oldukları görülmektedir. Programın

mahallilik ilkesine göre uygulanması konusunda araştırmaya katılan sınıf öğretmeni, programın uygulanmasında program, kılavuz kitap ve öğrenci çalışma kitabı kullanılması gerektiğinde de araştırmaya katılan sınıf öğretmeni doğru bildikleri söylenebilir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni Sosyal Bilgiler dersi programlarını genelde orta düzeyde tanıma yeterliliğine sahip oldukları söylenebilir. Araştırmanın bu sonucu Kösemen ve Şahin'in (2014) yapmış oldukları araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Ancak programla ilgili temel bilgiler boyutunda ise düşük düzeyde oldukları söylenebilir. Bu bulguları destekleyen Kaymakçı (2015) tarafından yapılan araştırma bulgularında da görülmektedir. Bunun sebebi olarak mesleki kıdemi 16 yıl ve üzerinde olan öğretmen sayısının araştırmada fazla olması gösterilebilir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni Sosyal Bilgiler dersi programlarını hizmet içi eğitim alma durumlarına göre hiç kursa gitmemelerine rağmen lehlerine olmasının kursların verimliliğinin ve katkısının yeterli düzeyde olmamasından kaynaklanabilir. Bu sonuç Kösterelioğlu ve Özen, (2014, s.166); Yapıcı ve Leblebiciler (2007) tarafından yapılan çalışmalarda öğretmenlerin hizmet içi eğitime gereksinim duydukları göstermekle birlikte eğitimin nitelik olarak yarar sağlamadığı olarak görülebilir.

Tarman, Ergür ve Eryıldız'ın (2012) Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı'nın (EARGED) 2006 yılında yaptığı çalışmalarda da programın öğretmenler tarafından yeterli düzeyde tanınmadığı için uygulamada farklılıkların aksaklıkların olduğu belirtilmektedir. Bu çalışmadaki bulgularda da bu durumu destekleyici nitelikte görülmektedir. Arslan ve Demirel'in (2007) yapmış olduğu çalışmanın bulgularındaki gibi öğretmenlerin programı tam anlayamamalarının eğitim durumları boyutunda farklı uygulama ve anlayışa sahip olduklarını göstermektedir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni mesleki kıdemleri ilerledikçe kendini yenilemedikleri görülmektedir. Programdaki var olan yeniliklerden haberdar olma konusunda geliştirici bir hizmet içi uygulaması yapılması gereklidir. Programların hizmet öncesi eğitimde beklenen düzeyde tanıtılmasının, hizmet sırasında öğrenme-öğretme sürecinin daha etkili gerçekleştirilmesi için yararlı olacağı söylenebilir. Bu yüzden Lisans eğitimi kapsamında ve hizmet içinde sınıf öğretmenlerine programların tanıtımının istenilen düzeyde gerçekleştirilmesine yönelik düzenlemelerin yapılması yerinde olacaktır. Ayrıca her program değişikliğinde sınıf öğretmenlerine bilgilendirici ve uygulamalı eğitim çalışmaları düzenlenmelidir. Daha 2005 Sosyal Bilgiler programlarının istenilen düzeyde tanınmadığı düşünülürse, 2017 yılında uygulamaya başlanan yeni programın tanıtılması ve gerekli kazanımların gerçekleşmesi için etkin çalışmaların yapılması gerekliliğinin ne kadar önemli olduğu görülmektedir.

Bu çalışma alana katkı olması amacıyla sınıf öğretmenleri ile gerçekleştirilmiştir. Sistemdeki sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile aday öğretmenlerin karşılaştırmalı bir nicel ve nitel karma boyutlu çalışma yapılabilir. Bu çalışmanın sonuçları yeni programın tanıtılması ve uygulanmasında ön bilgiler olarak kullanılabilir. Yeni programın uygulamaya konulmasından sonra elde edilen geri bildirimler ışığında hem öğretmen adayları hem de öğretmenlerle araştırma yapılabilir. Ayrıca bu çalışma tarama yöntemine uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Başka bir çalışmanın durum çalışması olarak gerçekleştirilmesi alana katkı sağlayabilir.

Kaynakça

- Adanalı, K. ve Doğanay, A. (2010). Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminin Alternatif Ölçme değerlendirme Etkinlikleri Açısından Değerlendirilmesi, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 19 (1):271-292.
- Arslan, A. ve Demirel, Ö. (2007). İlköğretim 5. Sınıf yeni Sosyal Bilgiler programının değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*. 175: 198-208.
- Arslan, E. (2016). Geçmişten günümüze Sosyal Bilgiler. D. Dilek (Ed.) *Sosyal Bilgiler Eğitimi*. 3-48. Ankara: PEGEM Akademi
- Ambarlı, A. (2010). *Türkiye'de cumhuriyetten günümüze Sosyal Bilgiler programları (değişiklikler, güncellemeler, düzenlemeler)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk üniversitesi, Konya.

- Aykaç, N. (2007). İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi eğitim-öğretim programına ilişkin öğretmen görüşleri, *Elektronik Sosyal Bilgiler Dergisi (esosder.org.)*. 6 (22):46-73.
- Ayva, Ö. (2010). Sosyal Bilgiler dersi öğrenme-öğretme süreci ile ilgili öğrenci görüşleri, International Conference on New Trends in Education and Their Implications, 11-13 November, Antalya, 276-282.
- Çatak, M. (2016). Sosyal Bilgiler programlarının tarihi gelişimi, S. Şimşek (Ed.) *Sosyal Bilgiler ve sınıf öğretmenleri için Sosyal Bilgiler Öğretimi*. 1-24. Ankara: Anı Yayıncılık
- Çınkır, Ş. ve Demirkasımoğlu, N. (2015). Tarama (Survey) ve anketler. *Bilimsel araştırma yöntemleri gerçek dünya araştırması (Real World Research)*. Çeviri Editörleri: Çınkır, Ş. ve Demirkasımoğlu, N. Ankara: Anı yayıncılık.
- Demir, S. B. ve Diğerleri (2013). *Sosyal bilgiler öğretiminde başarının sırları*. S. B. Demir (Çev. Ed.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Demirel, Ö. (1997). Eğitimde program Geliştirme Kuramdan Uygulamaya. 1. Baskı. Ankara: PEGEM Akademi
- Doğanay A., Sari M., (2008). Öğretmen Gözüyle Yeni Sosyal Bilgiler Programı: Adana İlinde Bir Araştırma, *İlköğretim Online*, (7):468-484
- Erden, M. (1990). *Sosyal Bilgiler öğretimi*. İstanbul: Alkım Yayın Evi.
- Gömlüksiz, M. N. ve Bulut, İ. (2006). Yeni Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının etkililiğinin değerlendirilmesi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 47: 393-421.
- Gümüş, E. (2015). Tarama çalışması. A.Alpay (Çev.Ed.). *Araştırma yöntemleri içinde*. 367-399. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gürbüz, N. (2013). *Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler öğretim programlarını tanıma yeterliklerinin değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Güven, B. ve Alp, S. (2008). Yeni Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının kazanımlarına yönelik öğretmen görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*. 177:153-164.
- Karadeniz, O., ve Ulusoy, M. (2015). 4+ 4+ 4 eğitim sistemi ile sosyal bilgiler eğitiminde ortaya çıkan kaotik durumlar hakkında Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*. 5(1): 99-108.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. 20. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, E. (2006). *Türkiye'nin AB ile bütünleşmesinde Sosyal Bilgiler dersinin işlevselliği*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kaymaccı, S. (2015). Öğretmen görüşleri ışığında 1998 ve 2005 Sosyal Bilgiler öğretim programlarındaki değişimi anlamak. *Eğitim ve Bilim*, 40(181), 293-309.
- Kılıçoğlu, G. (2009). Sosyal Bilgiler tanımı, dünyada ve ülkemizde gelişimi ve önemi, M. Safran (Ed.) *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: PEGEM Akademi.
- Kösemen, S. ve Şahin A. (2014). Sosyal Bilgiler dersi öğretim programına yönelik öğretmen görüşlerinin epistemolojik inançlar bağlamında değerlendirilmesi, *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 10(1): 279-296
- Kösterelioğlu, İ. ve Özen, R. (2014). Sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersi öğretim programını uygulamaya yönelik hizmet içi eğitim ihtiyaçları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 14 Sayı
- Küçükahmet, L. (1997). *Eğitim Programları ve Öğretim*. 8. Baskı. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Memişoğlu, H. (2012). İlköğretim 4-5 Sosyal Bilgiler ders programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(2):66-81
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2017). Sosyal bilgiler öğretim programı. meb.gov.tr internet adresinden alınmıştır
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2005). Sosyal Bilgiler öğretim programı. meb.gov.tr internet adresinden alınmıştır
- Özdemir, S. M. (2009). Sosyal Bilgiler öğretim programı ve değerlendirmesi, M. Safran (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi* 17-46. Ankara: PEGEM Akademi
- Öztürk, C. (2009). Sosyal Bilgiler: Toplumsal yaşama toplumsal bir bakış, C. Öztürk (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi* 1-31. Ankara: PEGEM Akademi
- Öztürk, C. ve Deveci, H. (2011). Farklı ülkelerin Sosyal Bilgiler öğretim programlarının değerlendirilmesi. C. Öztürk (Ed.). *Farklı Ülkelerin Sosyal Bilgiler öğretim programları*. 1-40. Ankara: PEGEM Akademi
- Potur, E. ve Demir, S. B. (2015). 4+4+4 yeni eğitim sistemi ile birlikte sınıf öğretmenliğinden Sosyal Bilgiler branşına geçiş yapan öğretmenlerin yeterlikleri (bir durum çalışması). *The Journal of Academic Social Science Studies*, 34 (2), 345-356.

- Semenderoğlu, A. ve Gülersoy, A. E. (2005). Eski ve yeni Sosyal Bilgiler programlarının değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*. 18:141-152.
- Sönmez, V. (1998). *Sosyal Bilgiler đretimi ve đretmen kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tarman, B , Ergr, Ő , Eryıldız, F . (2012). Yenilenen Sosyal Bilgiler Programına Dair Bir Değerlendirme. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*.11(1):103-135.
- Varış, F. (1994). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Alkım Yayınları.
- Yapıcı, M. ve Leblebiciler, N. H. (2007). Öğretmenlerin yeni ilköğretim programına ilişkin görüşleri. *İlköğretim-online Dergisi*, 6 (3):480-490.